



## Õiguskantsleri Kantselei

Teie 23.10.2024 nr

Meie 28.10.2024 nr 14-5/241699/2406273

### **Põllumajandus- ja Toiduameti järelevalvetasu**

Austatud [ ]

Pöördusite õiguskantsleri poole seoses sellega, et Põllumajandus- ja Toiduamet nõuab Teilt järelevalvetoimingute tegemise eest tasu. Soovisite teada miks riigiasutus võib järelevalvetoimingute eest tasu võtta.

Toidujärelevalve tasud on reguleeritud [toiduseaduse](#) (ToiduS) §-des 49<sup>1</sup>–49<sup>5</sup>. Valdkonnas kehtivad peale Eesti riigi õigusaktide ka Euroopa Liidu õigusaktid ning kehtestatud nõuded on Euroopa Liidus kaupade vaba liikumise tagamiseks suurel määral ühtlustatud. Toiduvaldkonna järelevalve tasude kohta kehtib Euroopa Liidus põhimõte, et nõuete täitmise kontrollimise eest kogutakse tasu käitlejatelt. Sellist tasu kasutatakse sihtotstarbeliselt toiduohutuse tagamiseks vajalike järelevalvetoimingute tegemise rahastamiseks.

Eesti on toiduseaduse alusel tehtavate järelevalvetoimingute tegemisel järginud samuti põhimõtet, et kulud katavad käitlejad (alates 1999. aastast). Seetõttu ei rahasta järelevalvetoiminguid kõik Eesti maksumaksjad, vaid ainult kontrollitavad ettevõtjad, ning kaudselt maksavad need toimingud kinni nende ettevõtete kliendid. Kuni 2009. aastani võeti sel eesmärgil riigilõivu. Seejärel muudeti seadust, et viia normid Euroopa Liidu õigusega kooskõlla, ning võeti kasutusele järelevalvetasude süsteem. Praegu arvestatakse järelevalvetasu tavaliselt tunnitasu alusel vastavalt järelevalvetoimingutele kulunud ajale, seega on tasu seostatav ettevõttes tegelikult tehtud järelevalvetoimingutega. Riigilõivu seevastu tuli varem maksta vaatamata sellele, kas konkreetsel aastal ettevõttes järelevalvetoiminguid tehti või mitte. Seega tuli riigilõivu tasuda enne toimingute tegemist ja riigilõivu suurus ei sõltunud tegelikest kuludest.

Toidujärelevalve tasu kehtestamisel kehtib kulupõhisuse nõue. Järelevalvetoimingute rahastamise põhimõtted on kehtestatud Eesti suhtes otsekohalduva Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrusega \(EL\) 2017/625](#), mille artiklis 81 nimetatud kulud võetakse tasumäära arvutamise aluseks (ToiduS § 49<sup>3</sup> lg 1). Toidujärelevalve toimingute eest võetava tunnitasu määrab igaks aastaks valdkonna eest vastutav minister. 2024. aastal toidujärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasu määr kehtestas regionaalminister 27.12.2023 määrusega nr 112 „[Toidu-, sööda- ja veterinaarjärelevalve toimingute tegemise eest võetava tunnitasu määr 2024. aastal](#)“.

Õiguskantsler kontrollis hiljuti toidu- ja veterinaarjärelevalve tunnitasu määrat kooskõla seadusega. Õiguskantsler jõudis järeldusele, et põhiseadusega on kooskõlas see, et tunnitasu määr kehtestab minister määrusega, kuid määrusega sätestatud toidu- ja veterinaarjärelevalve tunnitasu määr kehtestatud ebaselgetel alustel. Sestap tegi õiguskantsler Regionaal- ja

Põllumajandusministeeriumile [ettepaneku](#) korraldada järelevalvetasudega seotud teabe läbipaistvus ja tagada, et järelevalve tunnitasu määrad on kehtestatud ToiduS § 49<sup>3</sup> lõikes 4 sätestatud volituse piire arvesse võttes.

Niisiis peab Põllumajandus- ja Toiduamet toiduseaduse kohaselt võtma järelevalvetoimingute tegemise eest tasu. Mõistan, kui Te ei ole järelevalvetoimingute rahastamise põhimõtetega rahul, kuid Riigikogul on järelevalveasutuste tegevuse rahastamise üle otsustamisel üldjuhul avar kaalumisruum ning praegu ei ole alust pidada sellist korraldust põhiseadusega vastuolus olevaks.

Praegusel juhul on Eesti riigi otsustuspädevust Euroopa Liidu tasandi õigusaktidega mõnevõrra piiratud, s.t liikmesriikidel tuleb õigusakte kehtestades arvestada ja järgida EL määruses seatud põhimõtteid ja reegleid. Käitlejatele järelevalvetasu maksmise koormuse panemine tagab kõigile Euroopa Liidu käitlejatele võrdsemad konkurentsitingimused võrreldes sellega, kui liikmesriigil oleks võimalus rahastada järelevalvetoiminguid muudest riigieelarve vahenditest, see tähendaks kõigi maksumaksjate kulul.

Juhul kui Te leiate, et järelevalvetasu arvestamisel on kirja pandud tegelikult kulutatust suurem tundide arv, on Teil võimalik esitada järelevalve tasu otsuse peale vaie Põllumajandus- ja Toiduameti peadirektorile või pöörduda kaebusega halduskohtusse. Vastav viide on ka Teile edastatud järelevalvetasu otsuses.

Loodan, et neist selgitustest on Teile abi.

Lugupidamisega

*/allkirjastatud digitaalselt/*

Evelin Lopman

ettevõtluskeskkonna osakonna juhataja-õiguskantsleri nõunik  
õiguskantsleri volitusel

Ivika Nõukas 693 8419

Ivika.Noukas@oiguskantsler.ee